

PANDEMİ DÖNEMİNDE UZAKTAN EĞİTİM

Prof. Dr. Buket AKKOYUNLU
Yükseköğretim Kalite Kurulu Danışmanı
Çankaya Üniversitesi

Doç. Dr. Salih BARDAKÇI
Yükseköğretim Kalite Kurulu Danışmanı
Gaziosmanpaşa Üniversitesi

Unutmamalıyız ki, dünya değişiyor ve eğitimde kesintilerin nedenleri sadece Pandemi ile sınırlı değil ; savaşlar, yerel çatışmalar ve diğer doğal afetler eğitimdeki potansiyel kesintiler kaynağı olarak gelecekte gündemde tutulması gereken önemli ve öncelikli konular arasında yerini almıştır.

Küresel çapta bir krize neden olan COVID-19 salgını nedeniyle 2019-2020 öğretim yılında tüm ülkeyi kapsayacak bir sistem kurularak, öğretim uzaktan eğitim aracılığıyla yürütülmeye başlandı. Uzaktan eğitim, bu dönemde yürütülen ve uzaktan eğitim olarak adlandırılan süreçten farklı dinamiklere sahiptir. Bu nedenle de farklı kurguları (hem öğretici, hem öğrenen hem de öğretim programları açısından), özellikleri, gereklilikleri olan bir ortamdır.

Pandemi döneminde yürütülen uzaktan eğitim, bir kriz anında yüz yüze eğitimin geçici olarak teknoloji ortamına aktarılmasıdır ve **acil uzaktan öğretim, acil durum uzaktan öğretim** olarak isimlendirilir.

Geçici bir çözüm olarak

Acil Uzaktan Öğretim – Emergency Remote Teaching (AUÖ – ERT)

Acil uzaktan öğretim (AUÖ), eğitim-öğretimin yüz yüze devam edemediği kriz ya da acil durum süreçlerinde uzaktan öğretim çözümlerinin kullanılmasını içerir. Yüz yüze ortamlar için hazırlanmış öğretim programları, ders materyalleri çevrim içi ortama taşınır, bu durum, acil durumlar için bir çözüm olarak ele alınır ve yaşam normale döndüğünde, sorun ortadan kalktığında tekrar yüz yüze eğitime geçilir.

Bu koşullarda birincil amaç acil bir durum ya da kriz sırasında hızlı bir şekilde kurulabilecek ve güvenilir olarak kullanılacak eğitim ve öğretim desteklerine geçici erişim sağlamaktır. AUÖ bu noktada uzaktan eğitim modelinden ayrılır. Uzaktan eğitim ile acil uzaktan öğretim birbirinden farklıdır. Görünüşte her ne kadar AUÖ'de uzaktan eğitim gerçekleştiriliyor gibi dursa da bu geçici bir çözümdür.

Uzaktan eğitim basit araçları, materyalleri, yönergeleri paylaşmanın ötesine geçerek, öğrencilerin değişen gereksinimlerine, öğrenme bağlamına, uzaktan eğitim politikalarına, altyapı olanakları, erişim durumları, uzman insan kaynağı, destek hizmetler gibi bir çok değişkene odaklanan bir yapıya sahiptir.

Uzaktan eğitimin öğretim programları, ders materyalleri farklıdır. Öğrenene esneklik ve seçenekler sunan ve birden fazla bileşeni içeren bir süreçtir. Vurgulanması

gereken bir diğer önemli fark öğrencilerin sürece nasıl dahil edildikleridir. Uzaktan eğitim, öğrenenlere her zaman alternatif ve esnek ortamlar sunarken, acil uzaktan öğretim bir seçenek değil, bir zorunluluktur, bir başka deyişle, farklı önceliklerle ve stratejilerle yaklaşılması gereken bir durumdur. Çevrimiçi olmasına rağmen, AUÖ'de öğrenci bilgisayardan öğrenirken sınıf ortamı yeniden yaratılır. Bu, öğrencinin derslere ya da grup öğrenme etkinliklerine katılmak için kurumu ya da öğretim elemanlarınca planlanan zamanlarda, sanal sınıflarda ortama katılır, kurumlar önceden belirlediği zamanlarda öğretime devam eder, öğrenciler de dersleri sınıf yerine çevrimiçi olarak izlerler. AUÖ geleneksel sınıfı yansıtır, geleneksel sınıfın belirli bir süreliğine çevrim içi ortama taşınmasıdır. Bu nedenle de AUÖ öğrenciye uzaktan eğitimin sağladığı esnekliği sağlamaz. Pandemi, göç, doğal afetler gibi krizlerde / olağanüstü durumlarda eğitim planlamaları noktasında öne çıkan ilk unsur, bu durumların yaratıcı çözümlere gereksinim duymasındır. Bu nedenle kurumların, karar vericilerin, ortaya çıkan bu yeni durum karşısında öğrenciler ve eğitimcilerin gereksinimleri karşılayabilmek ve çeşitli olası çözümler üretebilmek için standart kalıpların dışında düşünmesi, yaratıcılığın ön plana çıkması ve hızlı kararlar verilmesini zorunlu kılar.

Yöneticiler, ortaya çıkan yeni duruma uyum sağlayabilmek için var olan durumu hızlıca değerlendirmek, gereken koşullara uygun olarak ve süreci olabildiğince sorunsuz yürütmek için hızlı ve anlık kararlar almak zorundadır. Ancak bu şekilde oluşturulan çevrimiçi dersler, uzun vadeli çözümlerle karıştırılmamalı, acil bir soruna geçici bir çözüm olarak kabul edilmelidir.

Özellikle AUÖ sırasında öğrenme materyallerinin erişilebilirliği, niteliği eğitim kurumları tarafından ayrıca ele alınan bir konu olmalıdır. Bu bağlamda eğitim kurumları, tüm öğrencilerin ders materyallerine, etkinliklerine ve ödevlerine erişebilmelerini sağlamalı, esnek, kapsayıcı ve öğrenci merkezli öğrenme ortamlarının tasarımına odaklanmalıdır.

Söz konusu olağanüstü durumlarda kurumlar destek ekipleri oluşturmalıdır. Destek ekipler, öğretim elemanlarına ders tasarım ve içerik geliştirme yardımı, öğrenme yönetim sistemi eğitimi ve desteği ile gereksinim duyulduğunda onlarla birlikte çoklu ortam materyalleri oluşturulmasına yardımcı olabilecek, öğretimin sürekliliği sağlamak için kurumsal

gereksinimleri karşılamalıdır. Destek ekipler anlık sorunların çözümünde de kritik rol oynar.

Eğitim kurumları söz konusu süreci iyi gözlemlemeli, veri toplamalı ve destek birimlerinin çalışmalarını ve onların karşılaştıkları sorunları yeniden gözden geçirerek, anında çözümler üretebilmelidir.

AUÖ uygulamak için hızlı ve anlık kararlar almak zorunda kaldığımız durumlarda, “öğrenenlere ve onların öğrenmelerine yeterince odaklanıyor muyuz? Öğrenciler kameranın önünde otururken onları bilgi bombardımanına mı tutuyoruz? gibi sorulara da yanıt verilmelidir. Yapılan çalışmalar, öğrenci katılımının ve motivasyonun göz ardı edildiğini ortaya koymaktadır. Yukarıdaki argümanlara dayanarak, öğretim elemanları

ile çevrim içi öğrenme toplulukları oluşturarak etkili öğrenme süreçleri tasarlanabilir, öğrenci katılımını sağlamak amacıyla sahip olunan bilgi ve deneyimler paylaşılabilir. Öğrenciler sadece bilişsel olarak değil duyuşsal olarak da desteklenmeli, kurumlar tarafından Psikolojik Danışma ve Rehberlik merkezleri aracılığıyla öğrencilere psikolojik destek sağlanmalıdır.

AUÖ sürecinde, sınavlar, sınav süresi, not verme, ödev, proje değerlendirme ve süreleri gibi kurum politikaları hem yüz yüze eğitim hem de uzaktan eğitimde uygulanan politikalarından farklıdır, bu nedenle AUÖ sürecine uyumları mutlaka planlanmalıdır.

Unutmamalıyız ki, dünya değişiyor ve eğitimde kesintilerin nedenleri sadece Pandemi ile sınırlı değil; savaşlar, yerel çatışmalar ve diğer doğal afetler eğitimdeki potansiyel kesintiler kaynağı olarak gelecekte gündemde

tutulması gereken önemli ve öncelikli konular arasında yerini almıştır. Eğitim kurumları her an bu acil durumlarla yeniden karşılaşabilir. Bu nedenle, AUÖ'de ilk uygulamalarda yaşanan eksikler ya da sorunlar kabul edilebilir, ancak daha sonraki uygulamalarda bunlar kabul edilemez, o nedenle sürekli olarak, karşılaşılan güçlükler belirlenmeli, yaşanan problemlere veriye dayalı çözüm önerileri oluşturulmalıdır.

Son olarak, burada dikkat edilmesi gereken diğer bir nokta, durum normal döndüğünde, eğitim kurumlarının yüz yüze eğitimle birlikte uzaktan eğitimi nasıl etkili bir şekilde kullanabileceklerini, öğretimi nasıl planlayacaklarını ve uygulama süreçlerini nasıl organize edecekleri gibi konuları şimdiden yeniden düşünmeleri, veriye dayalı olarak değerlendirmeleri ve süreçleri yeniden tasarlamaları gerekir.

Acil Uzaktan Öğretimin Değerlendirilme Süreci

- Süreçte ve süreç bittiğinde AUÖ'yi değerlendirmek için yanıtlanması gereken sorulara bazı örnekler aşağıda sunulmuştur.
- Kurum AUÖ geçme gereksinimi ortaya çıktığında, bu geçişi yapabilmek için hangi iç ve dış kaynaklara sahip?
- Kurumun öğrenciler, aileler, personel ve diğer paydaşlarıyla (YÖK, MEB vb.) olan etkileşimleri AUÖ sürecini nasıl etkiledi?
- Teknoloji altyapısı AUÖ'nin gereksinimlerini karşılamak için yeterli mi? Değilse ne gibi önlemler alındı? İyileştirmeler yapıldı mı?
- Eğitim kurumunun destek ekibi AUÖ'nin gereksinimlerini karşılamak için yeterli niteliklere sahip mi?
- Öğretim elemanlarının mesleki becerileri etkili bir AUÖ süreci için yeterli mi? Olası yeni kriz durumları için süreç nasıl daha iyileştirilebilir (hizmet-içi eğitim gibi)?
- Öğrenciler, öğretmenler ve destek ekiplerinden gelen geri bildirimlerle kurum gelecekte AUÖ gereksinimlerini nasıl yön verebilir?
- Öğretim elemanları, öğrenciler, destek ekibi ve yöneticiler AUÖ de en çok ne tür güçlüklerle karşılaştılar? Süreçler, gelecekte bu tür operasyonel zorluklara cevap verecek şekilde nasıl geliştirmeli?
- AUÖ sürecinde ders tamamlama oranları, değerlendirme sonuçları nelerdir? Bu sonuçlarla ilgili varsa sorunlar, bu sorunlardan etkilenen öğrenci ve öğretim elemanlar nasıl desteklenir ve sorunlar nasıl çözülebilir?
- Kurum AUÖ sürecinde öğrencilerine psikolojik destek sağlıyor mu?
- AUÖ sürecinde kurumun sınavlar, sınav süresi, not verme, ödev, proje değerlendirme ve süreler gibi konularda politikaları var mı? Döneme özgü yönerge / yönetmelik değişikliğine gidildi mi?
- Kurumun normalleşme sürecinde yüz yüze eğitime geçildiğinde uzaktan eğitimi yüz yüze öğrenme ile birlikte nasıl etkili bir şekilde kullanabilecekleri konusunda planlamaları var mı?

COVID-19 salgını, yükseköğretim kurumları için şimdiye kadar karşılaşmadıkları zorluklar ortaya çıkarmış, tüm tarafların (öğrenciler, öğretim elemanları, teknik ve idari personel), olağanüstü çaba harcamasına neden olmuştur. Bu yaşananlar, oldukça stresli olmasına karşın, süre sonunda kurumlar, eğitimin sürekliliğini sağlamak için AUÖ'nin nasıl iyileştirilebileceğine dair değerlendirme fırsatı yakalayacaktır. Ancak, bu değerlendirmeler sırasında AUÖ ile Uzaktan Eğitimi eşitleme yanılığısından kaçınmak önemlidir.

* <https://portal.yokak.gov.tr/makale/pandemi-doneminde-uzaktan-egitim/> adresinde yer alan bu makale yazarların izni ile kullanılmıştır.